

НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

ИНФОРМАЦИОНЕН БЮЛЕТИН

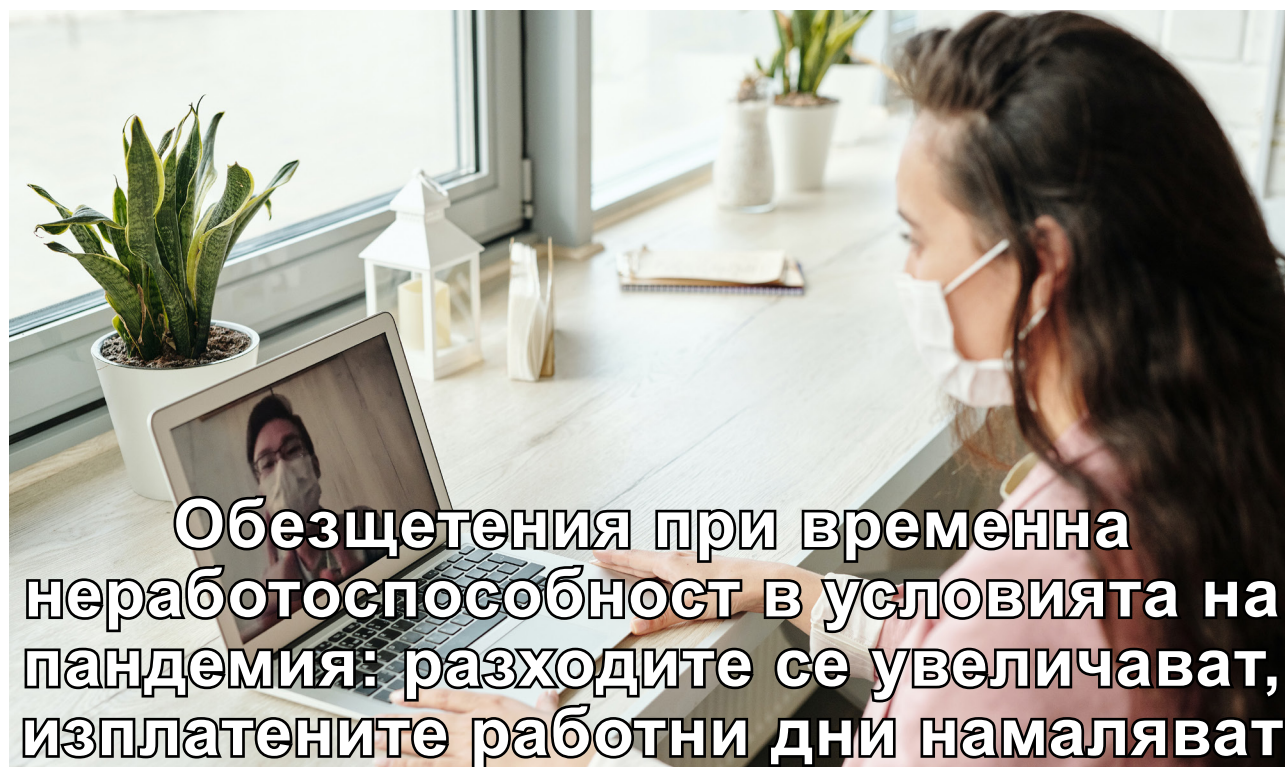
ГОДИНА XXI, Брой 1, 2021

web: www.nssi.bg

Съдържание

Обезщетения при временна неработоспособност в условията на пандемия: разходите се увеличават, изплатените работни дни намаляват.....	3
До края на март т.г. НОИ е извършил 103 плащания на стойност над 1 милиард лева...6	
Служебното преизчисляване на пенсиите вече е постоянен механизъм в социалноосигурителното законодателство.....	11
ТП на НОИ в Смолян спечели поредната съдебна битка срещу осигурителните измами.....	14
Трудовите злополуки през 2020 г. намаляват с 422 в сравнение с предходната година.....	16
Застаряващото европейско общество – предизвикателства, но и възможности.....	19

Анализ

Обезщетения при временна неработоспособност в условията на пандемия: разходите се увеличават, изплатените работни дни намаляват

През 2020 г. разходите за парични обезщетения при временна неработоспособност и трудоустрояване достигнаха 680,7 млн. лв., със 74,5 млн. лв. повече спрямо 2019 г. Увеличението се дължи почти изцяло на по-големите разходи за парични обезщетения при временна неработоспособност поради общо заболяване и за гледане на болен член от семейството и карантина. Нарастването на разходите за парични обезщетения при временна неработоспособност поради нетрудови злополуки и при временно намалена работоспособност е символично, докато при трудовите злополуки и професионална болест е налице спад с малко под 8%.

Таблица № 1. Разходи за парични обезщетения при временна неработоспособност и трудоустрояване (2019 г. и 2020 г.)

Вид на обезщетението	2019 г.	2020 г.	Абсолютна разлика	Разлика в %
Разходи за парични обезщетения при временна неработоспособност поради общо заболяване (хил. лв.)	495 339,2	531 346,0	36 006,8	7,3%
- общо изплатени от ДОО работни дни (хил. дни)	16 796,0	15 749,8	-1 046,2	-6,2%
- среднодневно парично обезщетение (лв.)	29,49	33,74	4,25	14,4%
Разходи за парични обезщетения при временна неработоспособност поради гледане на болен член от семейството и карантина (хил. лв.)	18 857,4	56 846,7	37 989,3	201,5%
- общо изплатени от ДОО работни дни (хил. дни)	666,1	1 393,0	726,8	109,1%
- среднодневно парично обезщетение (лв.)	28,31	40,81	12,50	44,2%
Разходи за парични обезщетения при временна неработоспособност поради нетрудови злополуки (хил. лв.)	82 538,5	83 792,5	1 253,9	1,5%
- общо изплатени от ДОО работни дни (хил. дни)	2 700,1	2 470,8	-229,3	-8,5%
- среднодневно парично обезщетение (лв.)	30,57	33,91	3,34	10,9%
Разходи за парични обезщетения при временна неработоспособност поради трудова злополука и професионална болест (хил. лв.)	9 379,0	8 637,2	-741,8	-7,9%
- общо изплатени от ДОО работни дни (хил. дни)	265,0	223,3	-41,7	-15,8%
- среднодневно парично обезщетение (лв.)	35,39	38,68	3,29	9,3%
Разходи за парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност (хил. лв.)	39,0	56,6	17,6	45,1%
- общо изплатени от ДОО работни дни (хил. дни)	3,3	2,6	-0,7	-21,1%
- среднодневна разлика (лв.)	11,87	21,85	9,97	84,0%

Каква е причината за нарастване на разходите?

§ При разходите за парични обезщетения при временна неработоспособност поради общо заболяване и поради нетрудови злополуки нарастването се обуславя изцяло от по-големия среднодневен размер на паричното обезщетение. Данните от таблица № 1 показват, че през 2020 г. среднодневният размер на обезщетението при общо заболяване е нараснал с 14,4%, а при нетрудови злополуки – с 10,9%. Това е логична последица от динамиката на осигурителния доход в страната, имайки предвид, че през 2019 г. номиналното нарастване на средномесечния осигурителен доход за страната е било 10,9%, а през 2020 г. – 8,4%¹. Принос за по-големия среднодневен размер на обезщетението има и нарастването на минималната работна заплата – през 2019 г. тя нарасна от 510 лв. до 560 лв. (9,8%), а през 2020 г. – от 560 лв. до 610 лв. (8,9%). Трябва да се отбележи и нарастването на максималния осигурителен доход с 15,4% от 2 600 лв. до 3 000 лв., считано от 1 януари 2019 г. Успоредно с това, броят на изплатените от държавното обществено осигуряване работни дни при временна неработоспособност поради общо заболяване е намалял с над 1 млн. дни или 6,2%, а поради нетрудови злополуки – с 229,3 хиляди дни или 8,5%. И доколкото намалението на изплатените работни дни е по-малко, отколкото нарастването на среднодневния размер на обезщетенията, през 2020 г. е отчетено нарастване на разходите.

Защо намаляват изплатените работни дни?

Интересен въпрос е защо броят на изплатените работни дни временна неработоспособност поради общо заболяване и нетрудови злополуки намалява. Множество фактори могат да окажат влияние върху този процес. Данните обаче сочат, че през 2020 г., белязана от пандемията на коронавирус COVID-19, причината е преди всичко намалението в броя на осигурените за фонд „Общо заболяване и майчинство“ (фонд ОЗМ) лица.

Оценките, направени на база данните от персоналния регистър на осигурените лица и подадените от работодателите декларации образец № 1 „Данни за осигурено лице“ към Наредба Н-13 от 2019 г., показват, че през 2020 г. средномесечният брой на осигурените във фонд ОЗМ лица е бил малко под 2,5 млн. души, докато за 2019 г. е средномесечният брой е бил малко над 2,6 млн. души. Отчита се спад от около 4,7%, което е пряка последица от шока на пазара на труда, който пандемията на COVID-19 нанесе.

Едновременно с това:

§ средномесечният брой лица във временна неработоспособност поради общо заболяване на 100 осигурени във фонд ОЗМ лица остава сравнително постоянен – 6,4 лица през 2019 г. срещу 6,2 лица през 2020 г.

§ средномесечният брой издадени болнични листове (общо, първични и продължения) на 100 осигурени във фонд ОЗМ лица също остава почти без промяна – 7,5 листа през 2019 г. и 7,4 листа през 2020 г.

§ броят на работните дни, платени по издадени през съответната година болнични листове, бележи незабележим ръст – 7,1 дни през 2019 г. и 7,2 дни през 2020 г.

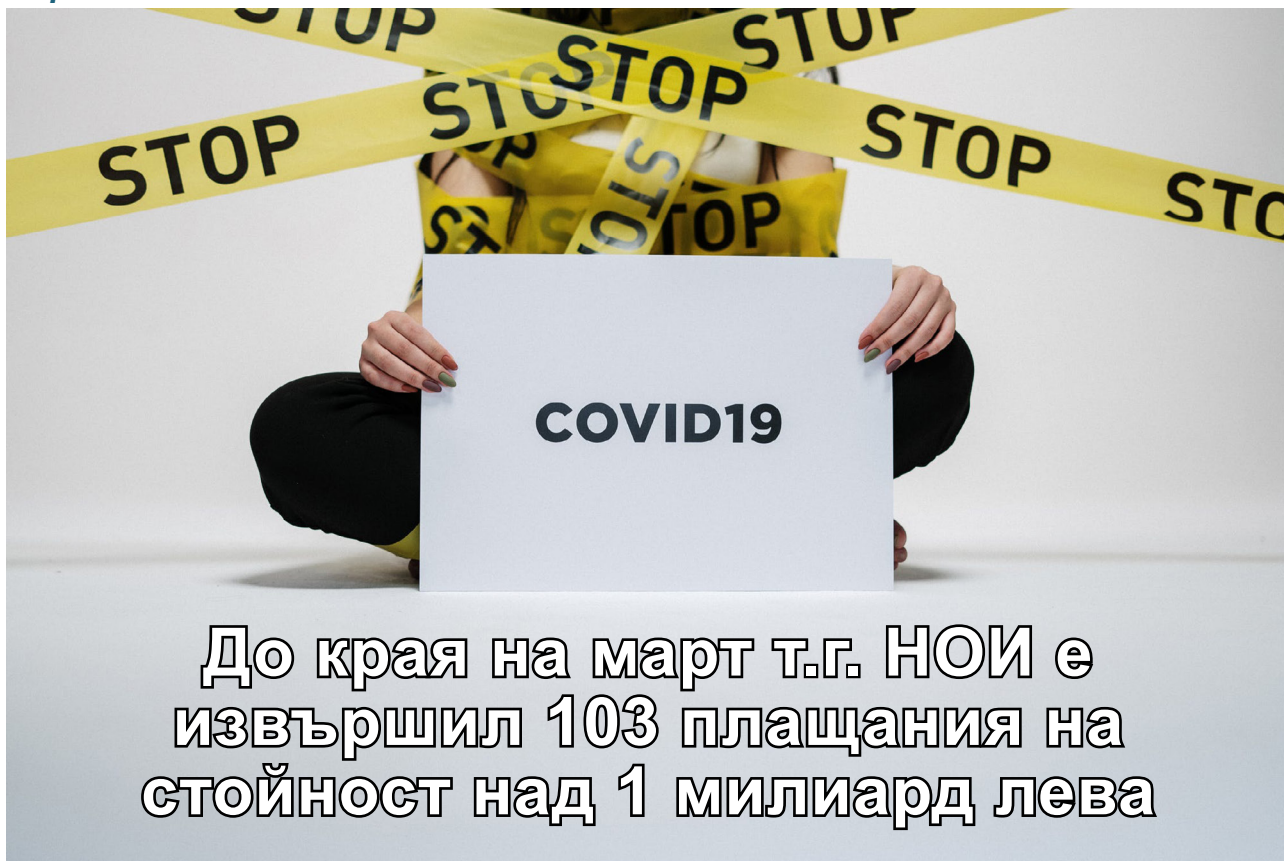
При запазване почти без промяна на основните показатели, характеризиращи временната неработоспособност поради общо заболяване и нетрудови злополуки на осигурените лица, именно намаляването в общия брой на осигурените лица може да се счита за основна причина за намаляване на изплатените работни дни.

§ При разходите за парични обезщетения за гледане на болен член от семейството и карантина е налице внушителен ръст от над 200%. Само за година броят на изплатените работни дни нарасна над два пъти - от 666,1 хиляди работни дни до 1 393,0 хиляди работни дни. Рязко нараства и среднодневният размер на обезщетението – с 44,2%. Нарастването на изплатените работни дни е пряка последица от пандемията на коронавирус COVID-19, в резултат на която след март 2020 г. броят на издадените болнични листове за карантина нарасна десетки пъти. Едновременно с това нарасна и средният брой работни дни, които се плащат на болничен лист:

¹По-подробни анализи на динамиката на средния осигурителен доход за страната са достъпни в рубрика „Статистика и анализи/ Анализи/ Среден осигурителен доход“ на интернет страницата на Националния осигурителен институт: <https://www.noi.bg/aboutbg/st/analyses/329-averagein>

Таблица № 2. Болнични листове и работни дни на един болничен лист, по година на издаване на болничния лист

Показател	2019 г.	2020 г.
<i>Карантина</i>		
Издадени болнични листове (хиляди)	2,5	171,9
Изплатени от ДОО работни дни на болничен лист	3,5	6,1
<i>Гледане на болен член от семейството</i>		
Издадени болнични листове (хиляди)	306,7	225,2
Изплатени от ДОО работни дни на болничен лист	1,8	2,1

До края на март т.г. НОИ е извършил 103 плащания на стойност над 1 милиард лева

Настоящият материал има за цел да представи актуална към 31 март 2021 г. статистическа информация относно изпълнението на т.нар. „мярка 60 на 40“. Доколкото мярката все още е в процес на изпълнение, материалът не си поставя за задача да направи цялостна оценка на мярката от гледна точка на критерии като ефективност, ефикасност, съответствие и др. Затова и неговата амбиция се ограничава да даде моментна снимка на постигнатите резултати, които на следващ етап могат да бъдат използвани за изготвяне на по-задълбочени прегледи и оценки.

Под „мярката 60 на 40“ се има предвид схемата за предоставяне на компенсации/ средства за запазване на заетостта, които Националният осигурителен институт (НОИ) изплаща през бюджета на държавното обществено осигуряване (ДОО) към работодатели от засегнати от пандемията на коронавирус COVID-19 сектори. Първоначално мярката бе въведена с ПМС № 55 от 2020 г. за периода от март до юни 2020 г., а впоследствие действието ѝ бе удължено с ПМС № 151 от 2020 г. за периода от юли до септември 2020 г. Въпросното постановление бе изменено и допълнено с ПМС № 278 от 2020 г. (удължаване на мярката от октомври до декември 2020 г.), ПМС № 416 от 2020 г. (удължаване на мярката от януари до март 2021 г.) и ПМС № 93 от 2020 г. (удължаване на мярката до май 2021 г.).

ПМС № 151 от 2020 г. внесе значителни изменения в дизайна на мярката, като те бяха предмет на отделен материал в [брой 3 на информационния бюлетин на НОИ за 2020 г.](#) Най-общо, те доведоха до разширяване на обхвата на работодателите, които могат да се възползват от подкрепа и облекчаване на условията за достъп до средства за запазване на заетостта¹.

Както е добре известно, мерките от този вид не са нови и още преди пандемията на коронавирус COVID-19 присъстват под една или друга форма в редица държави от Европа и по света: схемата Kurzarbeit в Германия, activité partielle във Франция и Furloughing of workers в Обединеното кралство и САЩ. Подобни схеми се различават от класическата субсидирана заетост – докато субсидираната заетост има за цел да насърчи работодателите да наемат представители на определени групи на пазара на труда (напр. дълготрайно безработни), мерките като „60 на 40“ имат за цел трудовото правоотношение между работодателя и работника или служителя да бъде запазено максимално дълго в условия на икономически затруднения, съответно да не се допуснат масови съкращения².

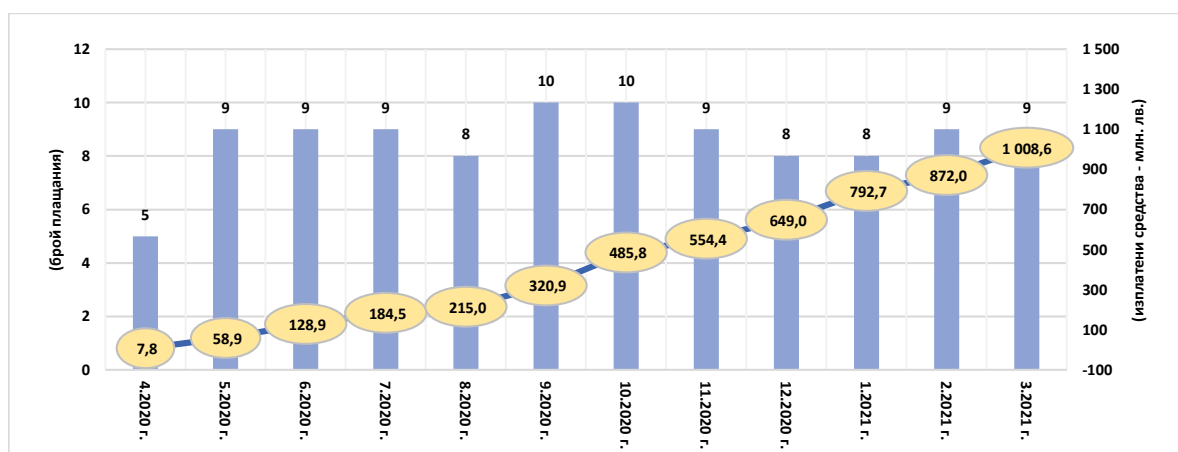
¹По Материалът „Мерките за запазване на заетостта продължават да ограничават нарастването на безработицата“ може да бъде намерен тук: https://www.noi.bg/images/bg/users/infomaterials/izdania/buletin/2020/Bul_3_2020.pdf

²ILO. 2020. Temporary Wage Subsidies, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/publication/wcms_745666.pdf

Резултати

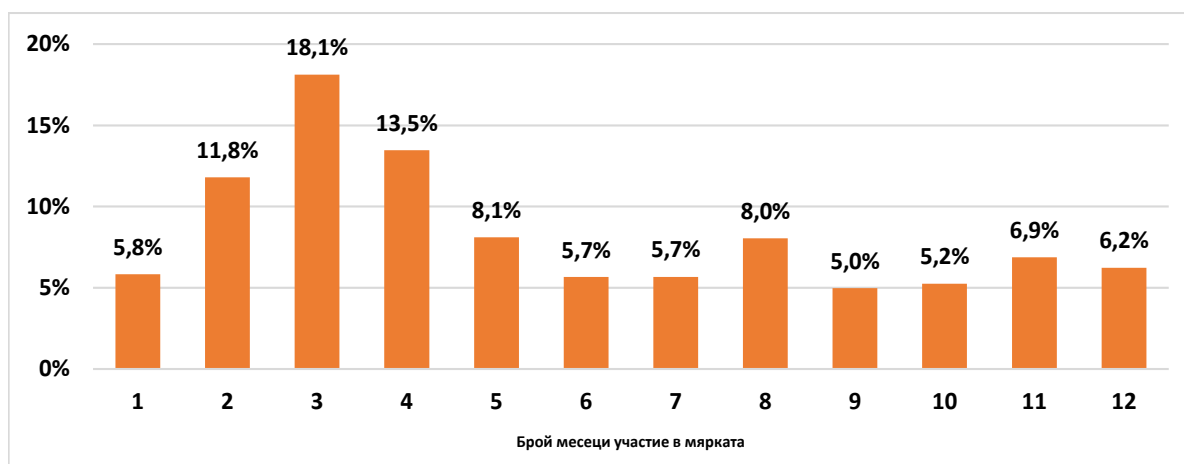
Първото плащане по мярката бе направено на 15 април 2020 г. От тази дата до края на месец март 2021 г. са извършени **общо 103 плащания, което означава по едно плащане на малко повече от три дни**. Към 31 март 2021 г. е изплатена сума от **1 008,6 млн. лв.** (предварителни данни).

Размерът на месечното плащане значително нараства от септември 2020 г., когато се разгръща подкрепата по ПМС № 151 от 2020 г. През октомври е отбелязан най-големият размер на плащанията досега – близо 165 млн. лв.

Фиг. № 1. Обобщена информация за плащанията по мярката

Средният брой месеци, които работодателите участват в мярката, е 5,6 месеца. Около 6% от работодателите са получили подкрепа само за един месец, а също толкова – дванадесет месеца. Резултатите отразяват изпълнението на мярката към 31 март 2021 г.

Фиг. № 2. Разпределение на работодателите по брой месеци участие в мярката

Разпределението по **сектори на икономиката** показва, че сред работодателите, получили подкрепа за поне един месец, най-голям е броят на тези, регистрирани в икономическа дейност „Търговия; Ремонт на автомобили и мотоциклети“ (25% от общия брой подкрепени работодатели) и „Хотелиерство и ресторантьорство“ (23% от общия брой подкрепени работодатели). В икономическа дейност „Преработваща промишленост“ са регистрирани 17% от всички подкрепени работодатели.

Таблица № 1. Разпределение на работодателите, запазените работни места и изплатените средства по икономически дейности по код по КИД-2008

Икономическа дейност	Работодатели	Работни места	Изплатени средства
С. Преработваща промишленост	16,6%	42,0%	42,6%
I. Хотелиерство и ресторантьорство	22,8%	19,2%	13,4%
G. Търговия; Ремонт на автомобили и мотоциклети	25,0%	12,2%	11,6%
H. Транспорт, складиране и пощи	5,7%	9,5%	8,6%
B. Добивна промишленост	0,2%	3%	8%
F. Строителство	3,9%	3,0%	3,3%
R. Култура, спорт и развлечения	4,0%	2,8%	3,1%
M. Професионални дейности и научни изследвания	7,8%	2,1%	3,0%
N. Административни и спомагателни дейности	4,1%	1,7%	2,0%
J. Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; Далекосъобщения	2,8%	1,6%	2,7%
L. Операции с недвижими имоти	1,7%	0,9%	0,9%
S. Други дейности	3,1%	0,5%	0,4%
E. Доставка на води; Канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	0,3%	0,4%	0,3%
P. Образование	1,2%	0,4%	0,4%
Други, непосочени по-горе	0,8%	0,4%	0,3%

Най-много работни места обаче са запазени в икономическа дейност „Преработваща промишленост“ (42% от общия брой запазени работни места). Към този сектор е насочена и най-голяма част от подкрепата. Това е логична последица от факта, че именно в този сектор са концентрирани работодатели със сравнително по-голям брой работници и служители, отколкото в другите сектори на икономиката. Обратно, в търговията, хотелиерството и ресторантьорството, броят на работодателите е по-голям, но с по-малък брой наети работници и служители.

В регионален план, най-много са работодателите, запазените работни места и изплатените средства в областите на страната с най-висока икономическа активност – София – град, Пловдив, Варна, Бургас, Стара Загора, Благоевград, Русе.

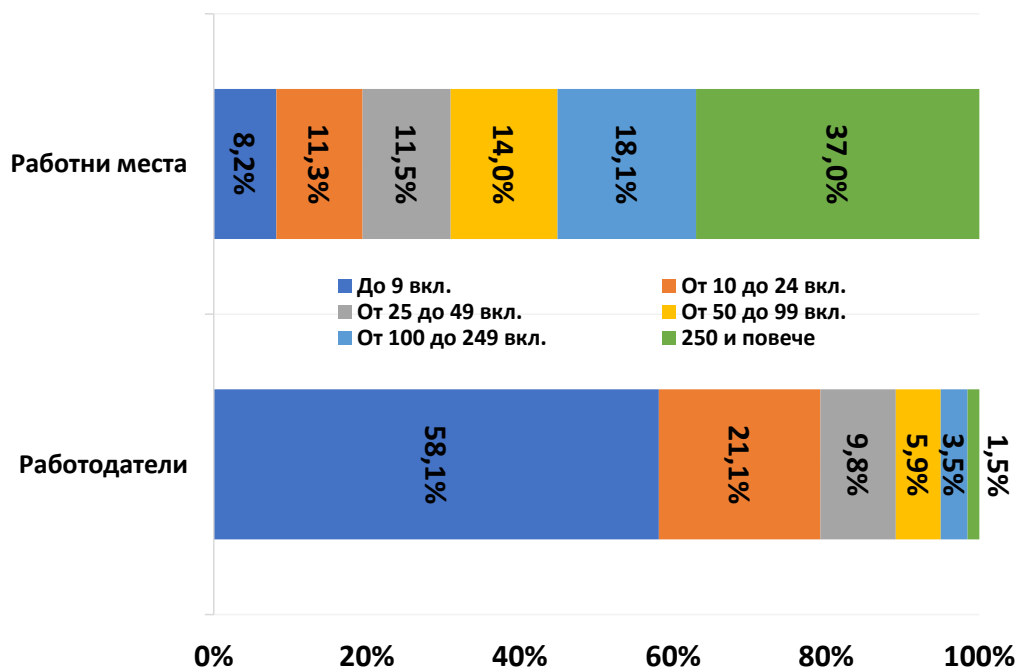
Таблица № 2. Разпределение на работодателите, запазените работни места и изплатените средства по области на страната

Област на страната	Работодатели	Работни места	Изплатени средства
БЛАГОЕВГРАД	6,0%	3,7%	2,5%
БУРГАС	6,7%	6,6%	5,7%
ВАРНА	7,3%	6,1%	5,4%
ВЕЛИКО ТЪРНОВО	2,2%	1,6%	1,5%
ВИДИН	0,6%	0,2%	0,2%
ВРАЦА	1,1%	0,7%	0,7%
ГАБРОВО	2,0%	3,0%	3,6%
КЪРДЖАЛИ	2,1%	2,0%	1,4%
КЮСТЕНДИЛ	2,3%	1,1%	0,9%
ЛОВЕЧ	1,2%	1,3%	1,1%
МОНТАНА	0,8%	0,8%	0,7%
ПАЗАРДЖИК	2,5%	2,1%	1,6%
ПЕРНИК	1,1%	0,6%	0,6%
ПЛЕВЕН	1,5%	2,2%	2,8%
ПЛОВДИВ	8,4%	7,4%	6,5%
РАЗГРАД	0,9%	0,7%	0,6%
РУСЕ	3,6%	3,8%	2,8%
СИЛИСТРА	0,7%	0,3%	0,2%
СЛИВЕН	1,4%	1,6%	1,8%
СМОЛЯН	2,4%	2,1%	1,7%
СОФИЯ ГРАД	33,1%	33,2%	36,2%
СОФИЯ ОБЛАСТ	2,8%	2,7%	2,5%
СТАРА ЗАГОРА	3,0%	8,0%	12,3%
ДОБРИЧ	1,6%	1,6%	1,0%
ТЪРГОВИЩЕ	0,6%	1,6%	2,8%
ХАСКОВО	1,9%	2,1%	1,2%
ШУМЕН	1,1%	1,2%	0,7%
ЯМБОЛ	1,0%	1,6%	1,1%

Със своите 3% от работодателите, но близо 12% от изплатените средства, област Стара Загора представлява специфичен случай, който следва да бъде разгледан в детайли. Причината за големия дял на изплатените средства е, че измежду подкрепените предприятия са големи работодатели от добивната промишленост и военнопромишления комплекс, регистрирани на територията на областта. Сходен е случаят на области като Габрово и Търговище – при тях също има сравнително по-малък брой включени в мярката предприятия, в които обаче работят по-голям брой работници и служители.

На другия полюс са области, в които по-голямата част от включените в мярката предприятия са от търговията, хотелиерството и ресторантьорството – независимо от големия брой подкрепени работодатели, изплатените средства са по-малко, поради по-малката численост на работниците и служителите във включените предприятия.

Осем от всеки десет работодатели, участвали в мярката, са предприятия с по-малко от 25 осигурени лица, а шест от всеки десет работодатели – с по-малко от 10 осигурени лица. Предприятията с 250 и повече осигурени лица са 1,5% от всички предприятия, участвали в мярката. В тях обаче са 37% от запазените работни места.

Фиг. № 3. Разпределение на работодателите и запазените работни места по брой осигурени от работодателя лица

Средномесечният брой запазени работни места, които се падат на един работодател, е 21. Броят на запазените работни места на един работодател съществено варира според броя на осигурените лица. Той е 3 за работодателите с осигурени под 10 лица, достигайки до 496 за работодателите, осигуряващи 250 и повече работници и служители.

Изводи

§ Към 31 март 2021 г. размерът на средствата, насочени чрез бюджета на държавното обществено осигуряване към работодателите по т.нар. „мярка 60 на 40“, надхвърли 1 млрд. лв.

§ Националният осигурителен институт извършва по едно плащане на малко повече от всеки три дни в периода 15 април 2020 г. – 31 март 2021 г.

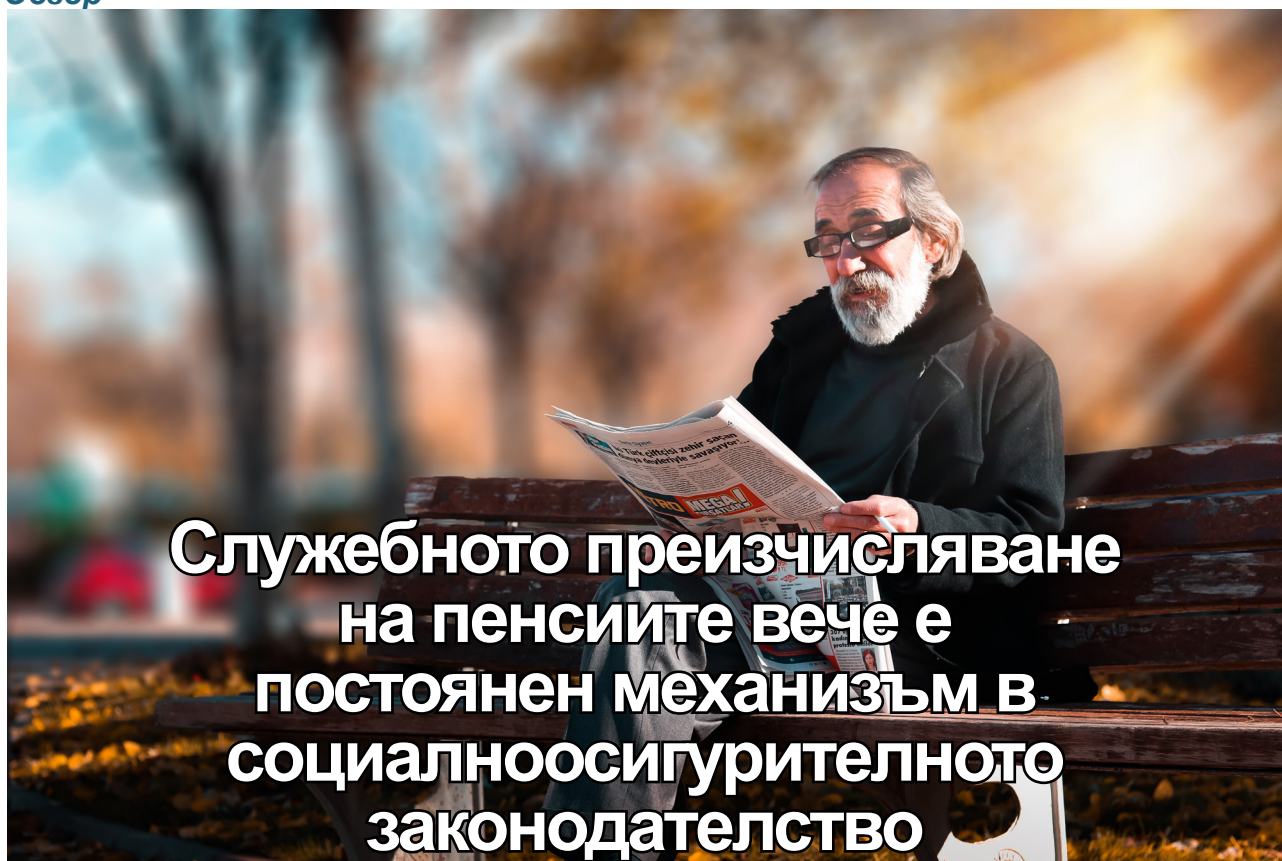
§ За периода март 2020 г. – януари 2021 г. е изплащана подкрепа на 6,0 хиляди работодатели средно на месец, за близо 125,0 хиляди работници и служители средно на месец.

§ От старта на мярката през март 2020 г., най-много работни места, близо 42% от общия брой, са запазени при работодатели, регистрирани в сектор „Преработваща промишленост“. Следват сектор „Хотелиерство и ресторантьорство“ (19%) и „Търговия; Ремонт на автомобили и мотоциклети“ (12%).

§ По регионален признак най-много работни места са запазени при работодатели, регистрирани в област София-град (33%), Стара Загора (8%), Пловдив и Бургас (7%), Варна (6%). Това е логично, доколкото именно в тези области броят на заетите лица е най-висок.

§ Към края на март 2021 г., средният брой месеци, които един работодател участва в мярката, е 5,6 месеца. Около 6% от участвалите до момента работодатели са подкрепени само за месец; също толкова – за всички дванадесет месеца в периода март 2020 г. – февруари 2021 г.

§ Около 80% от средномесечния брой на подкрепени до момента работодатели са били с по-малко от 25 осигурени лица, в т.ч. 58% - с под 10 осигурени лица.

Служебното преизчисляване на пенсиите вече е постоянен механизъм в социалноосигурителното законодателство

През 2020 г., като противоепидемична мярка, Националният осигурителен институт (НОИ) извърши извънредно служебно преизчисляване на личните пенсии, свързани с трудова дейност, на работещите пенсионери с придобит осигурителен стаж след пенсионирането или след последното преизчисляване на пенсията. В условията на извънредно положение институцията не позволи тази група от пенсионери да бъде лишена от възможността за упражняване на правата си и считано от 1 април 2020 г. преизчисли служебно над 260 000 пенсии.

Заради положителните аспекти на извършеното през 2020 г. служебно преизчисляване на трудовите пенсии, НОИ предприе действия за въвеждането му като постоянен механизъм в социалноосигурителното законодателство. Търсеният положителен ефект от тези действия бе чрез избягването на подаването на заявление за преизчисляване да се намали броят на посещенията от страна на правоимащите лица на офисите на института и така да облекчи трайно административната тежест за тях.

Общ брой заявления за преизчисляване, подадени през 2019 г.	206 337	Общ брой заявления за преизчисляване, подадени през 2020 г.	75 075
Заявления за преизчисляване с осигурителен стаж	133 502	Заявления за преизчисляване с осигурителен стаж	43 200
Заявления за преизчисляване с осигурителен стаж и осигурителен доход	72 835	Заявления за преизчисляване с осигурителен стаж и осигурителен доход	31 875

Общият брой на пенсиите, преизчислени през 2020 г. въз основа на данните за допълнително придобит от работещите пенсионери осигурителен стаж, надхвърли 300 000, като над 260 000 от тях бяха служебно (без подаване на заявление) преизчислени, считано от 1 април 2020 г.

Нова законова рамка

От 1 януари 2021 г. беше изменена разпоредбата на чл. 102 от Кодекса за социално осигуряване (КСО) с регла-

ментирани на два начина за преизчисляване на личните пенсии:

1. Служебно преизчисляване на пенсиите, свързани с трудова дейност, с допълнително придобит от пенсионера осигурителен стаж в периода след отпускането, съответно след последното преизчисляване на пенсията.

При този вид преизчисляване на пенсиите работещите пенсионери не подават заявление в териториалните поделения на НОИ. Преизчисляването се извършва от 1 април на съответната година, въз основа на данните за осигурителен стаж в информационната система на института, а за самоосигуряващите се лица – въз основа на данните за внесените осигурителни вноски, които се отнасят за времето до 31 декември на предходната календарна година и които са налични в информационната система на НОИ към 1 март на текущата календарна година.

За служебно преизчисляване на трудова пенсия е необходимо пенсионерът да е придобил осигурителен стаж през предходната календарна година, независимо от продължителността на този стаж. Този вид преизчисляване не лишава работещите пенсионери от възможността да подадат заявление обр. УП-28 за ежегодно преизчисляване на пенсията с придобит след пенсиониране осигурителен стаж и осигурителен доход. Преизчисляване с допълнително придобит осигурителен доход се извършва само, в случай че изчисленият размер е по-благоприятен за заявителя от размера, изчислен при служебно преизчисляване на пенсията с допълнително придобит осигурителен стаж.

Очакваният брой на пенсиите, които ще бъдат преизчислени през 2021 г. въз основа на данните за допълнително придобит от работещите пенсионери осигурителен стаж без лицата да подават заявления, доближава 300 000. Разпределението по териториални поделения на НОИ е показано в таблицата по-долу.

Пенсия, изплащана от териториално поделение на НОИ	Брой пенсионери с данни за допълнително придобит осигурителен стаж през 2020 г.
Благоевград	12 044
Бургас	15 065
Варна	18 238
Велико Търново	10 036
Видин	3537
Враца	7688
Габрово	7497
Кърджали	4430
Кюстендил	6027
Ловеч	6162
Монтана	4401
Пазарджик	10 121
Перник	6588
Плевен	11 575
Пловдив	25 900
Разград	4375
Русе	8597
Силистра	4555
Сливен	6612
Смолян	4125
София град	60 979
София окръг	11 017
Стара Загора	14 417
Добрич	6845
Търговище	3146
Хасково	8519
Шумен	5852
Ямбол	5479
Европейски регламенти и международни договори	72

2. Ежегодно преизчисляване на пенсиите по заявление на пенсионера с допълнително придобития осигурителен стаж и осигурителен доход в периода след отпускането, съответно – след последното преизчисляване на пенсията.

За този вид преизчисляване пенсионерът следва да подаде в териториално поделение на НОИ заявление за ежегодно преизчисляване на пенсия за трудова дейност по чл. 102, ал. 1, т. 2 от КСО в свободен текст или съгласно образец УП-28, утвърден със заповед на управителя на НОИ.

Пенсията се преизчислява от първо число на месеца, следващ месеца на подаване на заявлението, като се вземат предвид наличните данни за осигурителен стаж, а за самоосигуряващите се лица – данните за внесените осигурителни вноски, които се отнасят за времето до края на месеца на подаване на заявлението, и които са налични в информационната система на НОИ.

Подадените през предходните години заявления за преизчисляване на пенсия с допълнително придобит осигурителен стаж и осигурителен доход запазват действието си и след промяната на разпоредбата от 1 януари 2021 г. Пенсиите на тези лица продължават да се преизчисляват веднъж годишно, от първо число на месеца, следващ месеца на подаване на заявлението.

Служебното преизчисляване, което се извършва, считано от 1 април на всяка календарна година, обхваща лицата, получаващи пенсии за осигурителен стаж и възраст, пенсии за инвалидност поради общо заболяване и пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест. Служебното преизчисляване е изцяло в интерес на работещите пенсионери, тъй като предоставя възможност за увеличаване на получаваните пенсии в резултат на натрупан осигурителен стаж, придобит след пенсионирането. При извършване на преизчисляването осигурителният стаж, придобит след пенсиониране, се зачита само при условията на трета категория труд. За извършеното преизчисляване се постановяват разпореждания, които при поискване се връчват от териториалното поделение, което изплаща пенсията, и са достъпни на електронната страница на НОИ чрез електронната услуга „Справка за издадени пенсионни разпореждания по ЕГН и ПИК“.

ТП на НОИ в Смолян спечели поредната съдебна битка срещу осигурителните измами

Последователността в действията и професионалният опит са сред основните фактори за постигане за добри резултати в борбата с осигурителните измами у нас. И когато законът е на страната на правдата, опитите за манипулации или откровени фалшификации на документи, свързани с доказването на осигурителен стаж с цел неправомерно получаване на право на пенсия, са обречени на неуспех.

В [Информационния бюлетин на НОИ \(бр. 2 от 2019 г.\)](#) вече бяха описани случаи на заведени от териториалното поделение на НОИ в Смолян съдебни дела за фалшиви документи за стаж срещу граждани на Неделино, за които се оказа, че получават неправомерно пенсии за осигурителен стаж и възраст чрез представяне на неистински документи за стаж и доход, издадени от вече несъществуващи осигурители, които уж доказват наличието на категориен стаж. В действителност обаче те не само никога не са работили в посочените предприятия, но и не са живели в населеното място, където са се намирали работните места. Затова през март 2017 г. с разпореждания са спрени личните пенсии за осигурителен стаж и възраст на общо седем души. На лицата, които са злоупотребили, са повдигнати обвинения, като към онзи момент (юли 2019 г.) по четири от тях имаше решения за виновност за съзнателно ползване на неистински официални документи, а за другите случаи предстоеше произнасяне. Година и половина по-късно то вече е факт - отново в полза на НОИ и законността.

В един от последните случаи мъж от Неделино е признат за виновен в това, че съзнателно се е ползвал от неистински официални документи, доказващи осигурителен стаж, на които е придаден вид, че са издадени от две различни ликвидирани предприятия – едното в София, а другото в малко село в Софийска област. От мотивите в решението на Окръжен съд – Смолян става ясно, че след като през посочените в документите периоди този човек е живял и работил в Неделино, той е съзнавал в достатъчна степен факта, че не е работил в посочените в удостоверенията предприятия за твърде голям период от време. Така че, представените от него документи, освен неистински, са и документи с невярно съдържание. С решение от октомври 2020 г. Административният съд в Смолян отхвърли подадената от мъжа жалба против решението на директора на териториалното поделение на НОИ да спре изплащането на пенсията. Решението на съда не е обжалвано и вече е влязло в сила.

Не толкова бързо се признават за виновни съпруг и съпруга, които прибягват до същата измамна схема, за да си осигурят по-висока пенсия, без да са я заслужили. Жената заявява, че притежава категориен стаж след дългогодишна работа в железопътен завод, държавно предприятие за ремонт и строителство и в завод за стъklarски изделия - всичките в София. Мъжът е „по-скромен“ в претенциите към осигурителите, при които е извършвал тежък физически труд, и представя „документи“ единствено от софийски завод, произвеждащ части за железопътната инфраструктура.

Според решения на Окръжния съд в Смолян, потвърдени с решения и на Районния съд в града, всеки един от членовете на семейството напълно съзнателно се е ползвал от неистински официални документи, доказващи осигурителен стаж, на които е придаден вид, че са истински. В тези случаи спорният осигурителен стаж, освен в обявените фалшиви удостоверения, фигурира и в трудовите книжки на лицата. В процеса на съдебното производство обаче и тяхната материална доказателствена сила е оборена. Тук обжалването на решението на директора на ТП на НОИ – Смолян за спиране на пенсиите на двамата закононарушители стига до Върховния административен съд (ВАС). Със свои решения от края на 2020 г. и началото на 2021 г. той потвърждава отхвърлянето на жалбите на лицата и оставя в сила издадените разпореждания за прекратяване изплащането на пенсиите.

В мотивите на решението по казуса със съпругата съдът, освен представените доказателства за неистинност на документите и тяхното невярно съдържание, посочва и факта, че липсват „разплащателни ведомости, които са първични документи, удостоверяващи осигурителния стаж, за разлика от трудовите и осигурителните книжки, имащи вторичен характер и отразяващи данните, съдържащи се в разплащателните ведомости“. Налице е друга интересна индикация, че няма как да е полаган труд в полза на записаните в трудовата книжка софийски осигурители - ВАС посочва действащата към онзи момент Наредба за временно ограничаване приемането на нови жители в градовете. Тя отхвърля възможността в посочените в неистинските документи периоди жител на Неделино да пребивава и да работи на територията на столицата. Стигаме и до нещо едновременно безочливо и наивно – удостоверен е осигурителен стаж на жената като тютюнопроизводител в Неделино по същото време, когато според зле изфабрикуваните документи работи в столицата.

С тези окончателни съдебни решения на този етап приключват всички съдебни дела, свързани с т. нар. „неделински случаи“. Произнасянето в полза на административните решения на НОИ е нещо повече от пресечените конкретни опити за злоупотреби – налице е изключително необходимата положителна съдебна практика, както и ефект на възпиращо въздействие върху изкушените да се сдобият по нечестен път с пенсионни права.

Трудовите злополуки през 2020 г. намаляват с 422 в сравнение с предходната година

През 2020 г. в Националния осигурителен институт (НОИ) са декларирани 2507 трудови инциденти. От тях за трудови злополуки са приети 2309, като 1901 са станали на работното място, а 408 - при отиване или връщане от работа. Смъртните злополуки са 89, от които 8 са с жени. Загубените календарни дни от трудови злополуки са общо 162 480. Това показва годишната оперативна информация за трудовите злополуки, регистрирани през миналата година.

Сравнителният анализ на данните за годината с тези за 2019 г. сочи намаляване на броя на подадените декларации за трудови злополуки с 435 и на общия брой трудови злополуки с 422. Злополуките, станали на работното място, са намалели с 340, а тези при отиване или връщане от работа са с 82 по-малко. Запазва се обаче броят на смъртните злополуки.

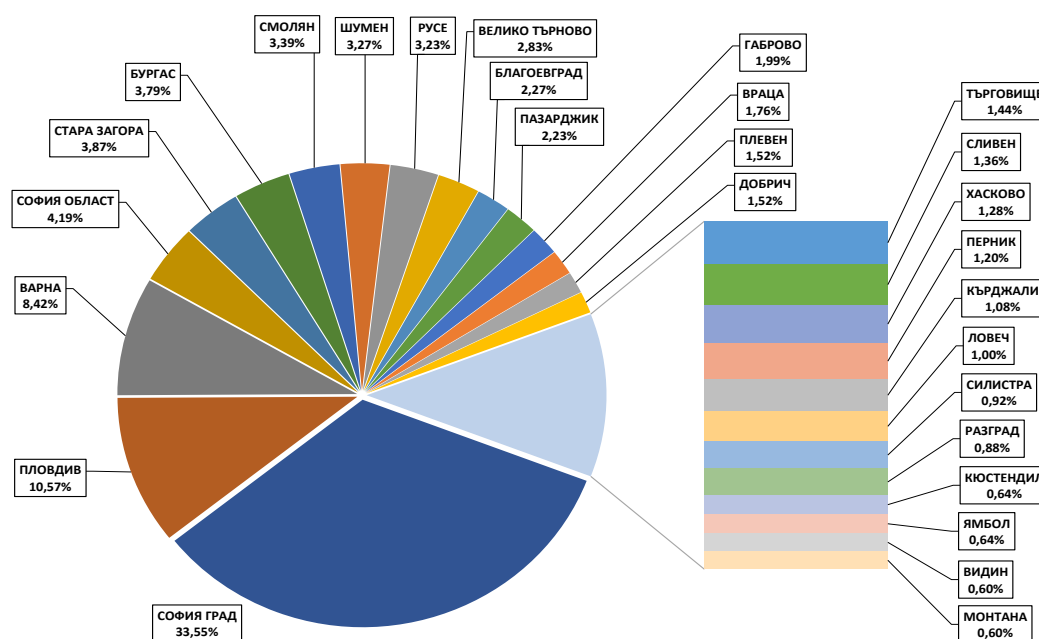
Намаление на злополуките, свързани с работния процес, има в 50 икономически раздела, увеличение се наблюдава в 19, а при 5 няма изменение. Най-голямо е намалението на трудовите злополуки в секторите „Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети“ (с 38), „Добив на метални руди“ (с 26), „Сухопътен транспорт“ (с 20), „Държавно управление“ (с 19) и „Строителство на сгради“ (с 14).

Загубените календарни дни от трудови злополуки през 2020 г. са с 38 494 по-малко от тези през 2019 г.

Средната продължителност на временната неработоспособност по повод трудова злополука през 2020 г. е 70,4 календарни дни, която е с 3,2 календарни дни по-малка от тази през 2019 г.

Разпределение на трудовите злополуки през 2020 г. по области, сектори и раздели

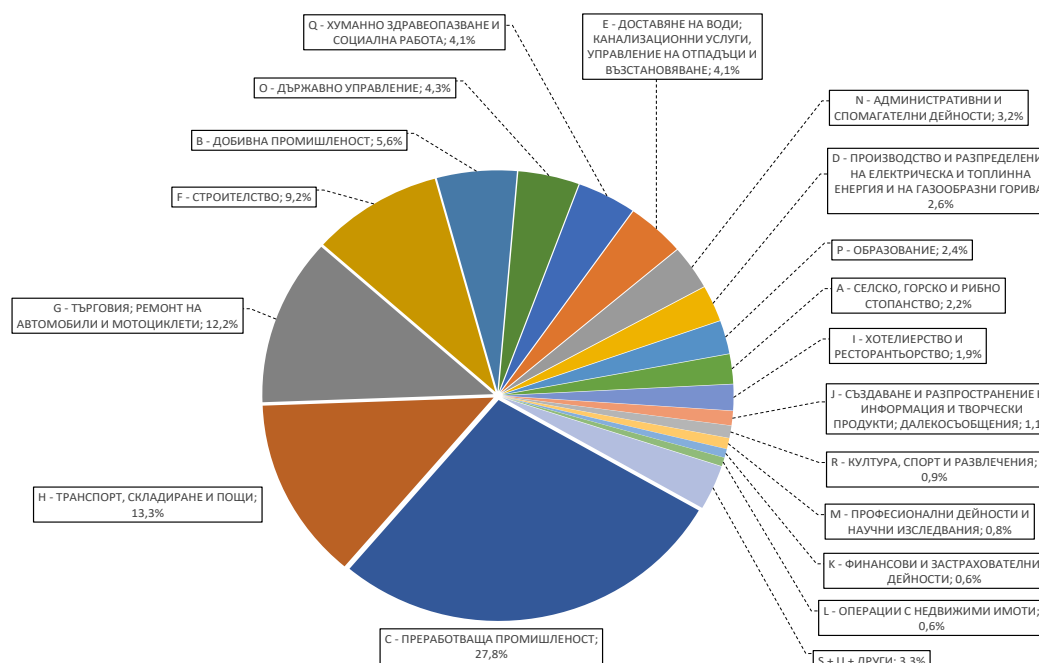
Разпределението на подадените декларации за трудови злополуки по териториални поделения на НОИ е показано на Фиг. 1.

Фигура № 1

Разпределението на трудовите злополуки по икономически сектори на Класификацията на икономическите дейности (КИД-2008) показва, че от общо 21 икономически сектори, в 20 са допуснати трудови злополуки. Единственият сектор, в който няма допуснати такива, е „Т - дейности на домакинства като работодатели; недиференцирани дейности на домакинства по производство на стоки и услуги за собствено потребление”.

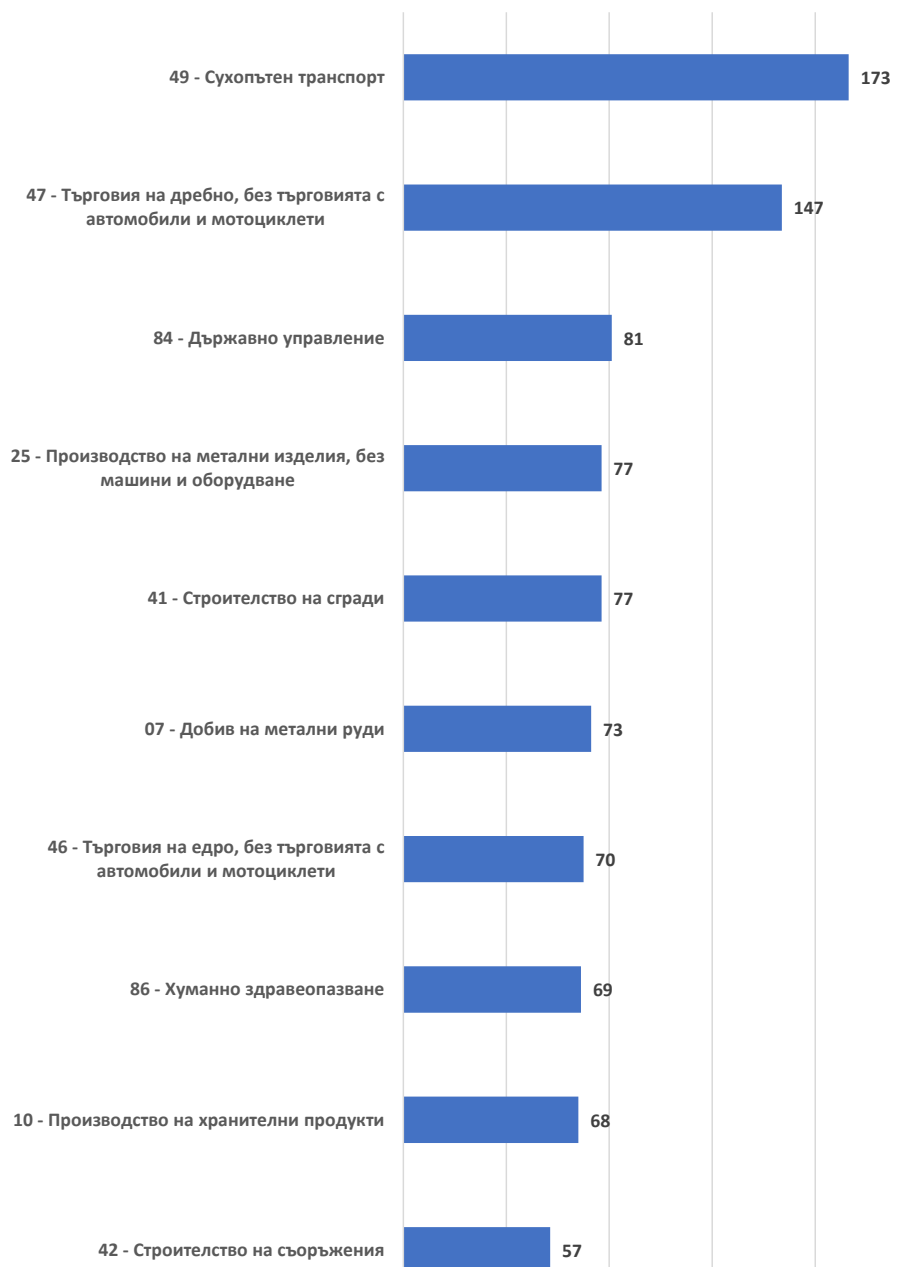
Секторите с най-голям брой трудови злополуки, станали на работното място или при изпълнение на служебни ангажименти, са: „Преработваща промишленост” (529), „Транспорт, складиране и пощи” (252), „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети” (232), „Строителство” (174), „Добивна промишленост” (106), „Държавно управление” (81) и „Хуманно здравеопазване и социална работа” (78). Тези, в които са допуснати най-малко трудови злополуки, са: „Дейности на екстериториални организации и служби” (1), „Други дейности” (4), както и „Операции с недвижими имоти” и „Финансови и застрахователни дейности” (по 12). Разпределението на трудовите злополуки по сектори в проценти е показано на Фиг. 2.

Фигура № 2

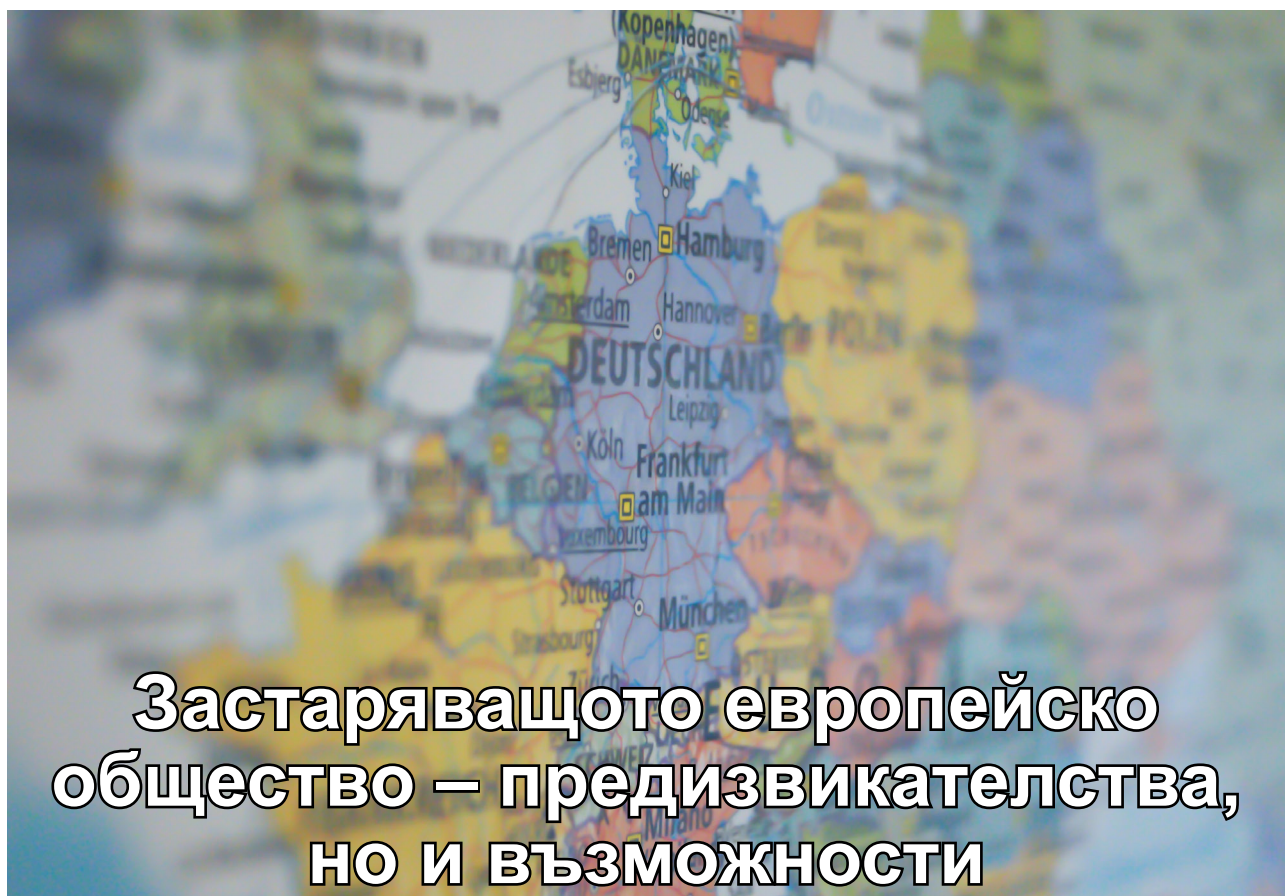
Общо 70 от всички 89 смъртни трудови злополуки са станали на работното място и при изпълнение на служебни ангажименти, докато други 19 са се случили при отиване или връщане от работа. Най-много са завършили със смърт злополуки в „Преработваща промишленост” (22); „Строителство” (17); „Транспорт, складиране и пощи” (13) и „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети” (8).

Трудови злополуки са регистрирани в 81 от общо 88 икономически раздели. Разпределението на трудовите злополуки **по икономически раздели** е показано на Фиг. 3. Включени са само тези, в които са регистрирани повече от петдесет злополуки, станали на работното място.

Фигура № 3

Оперативната информация за трудовите злополуки се публикува на интернет страницата на Националния осигурителен институт.

Застаряващото европейско общество – предизвикателства, но и възможности

В началото на т.г. Европейската комисия (ЕК) представи зелена книга за начало на широк политически дебат относно предизвикателствата и възможностите на застаряващото общество в Европа. Комисията определя въздействието на тази ясно изразена демографска тенденция върху нашите икономика и общество и приканва обществеността да изрази своите виждания за това как да се отговори на това в обществен дебат, предвиден да трае няколко месеца.

Дубравка Шуица, вицепрезидент по въпросите на демокрацията и демографията, заявя: „Фактът, че живеем по-дълго и по-здравословно от предишните поколения, показва успеха и силата на нашата социална пазарна икономика. Но той също така представя нови предизвикателства и предлага възможности, върху които ние трябва да помислим. Тази зелена книга ще отвори дискусия за оползотворяване на пълния потенциал на застаряващото население - двигателите за иновации, които то предоставя, и необходимите политически отговори.“

Зелената книга поставя в рамка дебата за застаряването, като посочва скоростта и мащаба на демографските промени в нашето общество, както и въздействието, което това има върху нашите политики и отговорите на въпросите, които трябва да си зададем. Това обхваща всичко - от насърчаване на здравословен начин на живот и учене през целия живот до укрепване на системите за здравни грижи за по-добро обслужване на по-възрастното население. Дебатът подчертава необходимостта от привличане на повече хора в работната сила, подчертава възможностите за създаване на работни места и разглежда въздействието на застаряването върху нашата кариера, благосъстоянието, пенсиите, социалната защита и производителността.

Зелената книга възприема подхода на жизнения цикъл, като отразява универсалното въздействие на стареенето върху всички поколения и етапи от живота. По този начин се подчертава значението на установяването на точния баланс между устойчиви решения за нашите социални системи и укрепване на солидарността между поколенията.

През следващите десетилетия броят на възрастните хора в Европейския съюз ще се увеличи. Днес 20% от населението е над 65 години, а до 2070 г. се очаква то да достигне 30%. Междувременно се очаква делът на хората над 80 да се удвои, достигайки 13% до 2070 г. По същия начин се очаква броят на хората, които потенциално се нуждаят от дългосрочни грижи, да се увеличи от 19,5 млн. през 2016 г. до 23,6 млн. през 2030 г. и 30,5 млн. през 2050 г. в страните от Европейския съюз.

Започналите обществени консултации са отворени за заинтересовани граждани и организации от всички държави-членки както на регионално, така и на местно ниво. Резултатите от консултациите ще помогнат да се идентифицира подкрепата, необходима за хората, техните региони и общности. На базата на резултатите ЕК ще разгледа възможните политически отговори, за да подкрепи усилията на държавите-членки и регионите за справяне с проблемите, свързани със застаряването. Комисията постави демографията високо в политическия дневен ред на Европейския съюз. Докладът ѝ от юни 2020 г. относно влиянието на демографските промени показва, че през последните 50 години продължителността на живот е нараснала с около 10 години и за мъжете, и за жените. Зелената книга на застаряването е първият резултат от този доклад и започналият дебат върху основните проблеми, свързани със застаряването в Европа, ще бъде последван от дългосрочна визия за селските райони, която пък ще разгледа друг горещ и болезнен общоевропейски въпрос - обезлюдяването.

Източник: issa.int